

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАУНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОУ ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 33 (680)

Субота, 14 жніўня 1948 года

Цана 50 кап.

БЛІЖЭЙ ДА ЖЫЦЦЯ!

Два гады адзяляюць нас ад таго дня, калі была апублікавана гістарычная пастава ЦК ВКП(б) «Аб часопісах «Звязда» і «Ленінград».

«Сіла савецкай літаратуры, самай перадавай літаратуры ў свеце, — гаварылася ў паставе, — заключаецца ў тым, што яна з'яўляецца літаратурай, у якой няма і не можа быць ніякіх інтарсаў, акрамя інтарсаў народа, інтарсаў дзяржавы.

Пастава ЦК ВКП(б) адзінадушна выклікала вялікую ролю ў павярхоўскай літаратуры, у тым ліку і беларускай, да вырашэння найбольш важных праблем сёняшняга жыцця.

Трэба адзначыць, што за апошнія два гады ў беларускай літаратуры з'явілася пэўная тэма, да актуальнейшых тэм сучаснасці. Да іх належыць: пэмы «Рыбакова хата» Я. Коласа, «Хлеб», «Родныя берэгі» і «Родны дом» П. Броўкі, вершы М. Танка, якія сабраны ім у зборнік «Каб ведалі», п'еса А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў», аповесць М. Паслядовіча «Цяпла дыханне», новыя вершы А. Кулашова, П. Панчанкі, К. Бірэнькі, аповесць І. Шамякіна «Глыбокая плынь» і іншы.

Але пэўныя поспехі, якіх дамаглася беларуская літаратура, ні ў якой меры не могуць нас задаволіць ні па колькасці ні па якасці твораў, ні тым больш, па іх якасці.

Апошнія гады для літаратуры былі характэрны тым, што нашы пісьменнікі зрабілі паварот да індустрэяльнай тэматыкі. Гэта велікая стаўленчы з'ява. Вельмі добра, што ў аповесцях, пэмах, аповяданнях і вершах нашых пісьменнікаў з'явіўся новы герой — рабочы. Але поўнакроўнага вобраза рабочага-наватара, стыхаўна вытворчасці, які-б на доўга запамінаўся чытачу і быў для яго прыкладна ў жыцці, нашы празаікі яшчэ не стварылі. У большасці выпадкаў у творах мы маем справу накуль-што са схемай вобраза савецкага рабочага. І таму патрабаванне — пазнаць у нашай літаратуры новы рабочы клас, яго рост — адна з самых пэўных задач.

Беспрэчым астаецца той факт, што ў беларускай літаратуры пераважае калгасная тэматыка. Паказу паславаеннага калгаснага жыцця прысвечаны раман Стаховіча «Пад мірным небам», пэма П. Броўкі «Хлеб», пэмы А. Вялевіча «Сім'я» і «Суседзі», у прозе — творы І. Мележа, І. Грамовіча, А. Кулашова і іншых пісьменнікаў. Упершыню ў творах на гэту тэму робіцца спроба стварыць вобраз сельскага камуніста. Аднак, якія падае, якія адбыліся ў нашай вёсцы пасля вайны — пераважна мільёнаў людзей з замяняючымі новай думкай, аднаўленне даваеннага ўзроўню сельскай гаспадаркі, дасягненне небывалых ураджаў — не знайшлі яшчэ ў беларускай літаратуры вартга ўвабачнага. Часамі пра калгасную вёску нашы паэты і празаікі пішуць без уліку тых змен у сацыяльна-калгаснага селянства, якія адбыліся ў паславаенны перыяд. Па-за ўвагай пісьменніка астаецца яшчэ лепшыя

людзі сельскай гаспадаркі — Герой Савецкай Працы. А справы Герояў заслугоўваюць таго, каб пра іх былі напісаны кнігі, каб пісьменнікі дапамагі ім раскажаць пра вопыт сваёй самаадданай працы на карысць Радзімы.

Пэралом у бок сучаснай тэматыкі, які наменіўся пасля гістарычнай паставы ЦК ВКП(б) ад 14 жніўня 1946 г. і рашэння ЦК ВКП(б) (Беларусі) па пытаннях ідэалагічнай работы, а таксама вынікі апошняй двухгадовай работы, сведчыць, што беларускія пісьменнікі здольны даць высокай тэме творы аб гераічных справах савецкага народа, стварыць сапраўдны вобраз перадавога савецкага чалавека, будаўніка камуністычнага грамадства. Гэтыя творы пэўна з'явіліся каштоўным падарункам нашаму народу ў дзень 30-годдзя Савецкай Беларусі. Трэба, каб на выкананне гэтай задачы была выдзелена пэўная частка творчых сіл пісьменнікаў і яго творчых секцый.

Асабліва вялікая накіроўваючая роля ў напісанні новых твораў належыць прыцягнутым большавіцкай крытыцы, якая ў нашай пісьменніцкай арганізацыі яшчэ не на належным узроўні. У большасці выпадкаў беларускія крытыкі растлумачаюць літаратурныя з'явы, у той час, як яны павінны былі ставіць перад пісьменнікамі жывыя-неабходныя творчыя праблемы, вучыць і накіроўваць іх дзейнасць. Не жэжыты яшчэ поўнастворылі і з'явы ў годзіцкай крытыцы.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР слаба кіруе творчай работай пісьменнікаў. Не заўсёды яно даводзіць да канца наметаныя мерыпрыемствы. Так адраўналася з напісаннем вельмі патрэбнай кнігі аб будаўніцтве Мінскага трактарнага завода. Рашэнне Праўлення было больш года назад, а кнігі няма і сёння, хоць усялякія тэрміны яе здаць у друку прайшлі.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў яшчэ не стала тым органам, які-б накіроўваў творчую дзейнасць кожнага празаіка, паэта, драматурга, крытыка. А для гэтага ў яго ёсць усё магчыма.

Неабходна шырэй практыкаваць творчыя камандыроўкі, часцей заступаць творчыя справы. Практыка-ж арганізацыі творчых камандыроўкаў у Саюзе пісьменнікаў Беларусі патрабуе значна дэпшага. Да апошняга часу ў нас існавала такое становішча, калі пісьменнікі, якія атрымалі грошы на творчую камандыроўку, не рабілі справы, а пэма, што ім зроблена за час прабывання ў камандыроўцы. Гэта прыводзіла да таго, што творчыя камандыроўкі не давалі тых вынікаў, якія яны павінны былі-б даць.

Не можа задаволіць нас і работа часопісаў «Беларусь» і «Польмя». На іх старонках за апошні час з'явіліся значныя творы, але яны ўсё-ж адстаюць ад патрабаванняў народа, іх крытычны адрэзны не сталі яшчэ трыбунай вострай і прынцыповай большавіцкай крытыкі. Больш таго, часопіс «Польмя» часта на два-тры месяцы спазняецца з выходам у свет. Падпісчыкі яшчэ не атрымалі чэрпскага нумару. Задачы, што ставяць перад беларускай літаратурай, вельмі сур'ёзныя і адказныя. Яны ясна вызначаны ў гістарычнай паставе ЦК ВКП(б), якая з'яўляецца праграмай нашых дзеянняў. Мы павінны даць народу такія творы, якія-б выхоўвалі яго ў камуністычным духу, якія-б натхнілі яго на працоўныя подзвігі. Давяць такія высока-мастацкія творы пісьменнікі здольны толькі тады, калі яны будуць не толькі сведкамі вялікіх падзей, але і іх непасрэднымі ўдзельнікамі. Таму нашым адзіным завяжым павінен быць заклік:

— Бліжэй да жыцця!

ТВОРЧЫ УЗДЫМ

*

Пятрусь БРОУНА.

Галоўны сакратар Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР

*

«Сустронемся на барыкадах».

Над новымі творамі працуюць А. Міронаў, Я. Маўр, А. Якімовіч, М. Лупскаў, А. Кулакоўскі, М. Трачю і другія.

Празаічныя творы, якія вышлі з друку і якія скончаны на даўня, паказваюць, што пісьменнікі Савецкай Беларусі правільна зразумелі гістарычную паставу ЦК ВКП(б) і ўсё свае мастацкія сродкі накіравалі на адлюстраванне гераічнага жыцця нашага народа.

Якія тэмы ўзяты нашымі празаічнымі творамі? Гераічнае барацьба беларускага народа супроць нямецкіх акупантаў на франтах Айчынай вайны і ў тылу ворага — у партызанскіх атрадах, аднаўленне разбуранай сельскай гаспадаркі, аднаўленне прамысловасці і будаўніцтва новых гігантаў.

Пэўнымі былі гэтыя два гады і ў галіне нашай паэзіі. З друку вышлі выдатнае паэма народнага паэта БССР Якуба Коласа «Рыбакова хата», Максім Танк напісаў кнігу вершаў «Каб ведалі», за якую яму прысуджана Сталінская прэмія, з'явіліся новыя высокай якасці вершы А. Кулашова, вершы П. Панчанкі, П. Глебі, К. Бірэнькі, А. Вялевіча, А. Зарыцкага, М. Лужына, В. Віткі, П. Пестрака, А. Астроўкі, М. Калачынскага, Э. Агіянец, М. Машары, А. Вялікіна, М. Аўрамчыка, М. Заміна, М. Гамолькі, А. Бачылы, Д. Кавалева і другія. Заслугаў нашай паэзіі была і ёсць таў выдатнае якасць, што яна заўсёды не адрываецца ад народа і ў сёняшні дні ўдзямае актуальнейшыя тэмы. Мы тэмы будаўніцтва новай прамысловасці, барацьбы за ўраджай, гераічныя дні вайны, аднаўленне гарадоў і сёл, светага будучыня.

У творах нашай паэзіі адчуваецца глыбокая любоў да свайго народа, да савецкай Радзімы, да вялікага правадара таварыша Сталіна. Пэўныя поспехі дасягнула і наша драматыка. Усеагульнае прызнанне атрымаў спектакль па п'есе маладога беларускага драматурга А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў». Тэатр імя Я. Купалы паставіў новую п'есу Кандрата Крапівы «З народам», М. Клімковіч напісаў п'есу, прысвечаную стаўленню савецкай улады на Беларусі «Уся ўлада саветам». Над гэтай-ж тэмай паспяхово працуе Пятро Глеба. П'есу аб мінскім нападзі «Гэта было ў Мінску» напісаў А. Кучар, п'есу, прысвечаную легендарнаму герою Канстанціну Заслонаву, напісаў К. Губаровіч і І. Дорскі. Малады драматург В. Вітка, В. Малескі і Ю. Рудзько атрымалі прэмію за п'есу на ўсёбеларускі конкурс.

За апошнія часы больш-менш актывізавалася наша беларуская крытыка. Аднак, яна яшчэ адстае

ад вялікіх задач, пастаўленых перад ёй.

Да здымкаў беларускай савецкай паэзіі за гэтыя гады трэба аднесці тое, што прадукцыя яе шырока выйшла на агульнасаюзную арэну і ў пэўнай ступені заваявала ўвагу ўсіх чытацкіх мас Савецкага Саюза. Выхад анталогіі беларускай савецкай паэзіі ў Ленінградзе, — вынік дружбы двух братніх літаратур, з'явіўся вялікае для ўсёй савецкай літаратуры. Добрая зодрукі цэнтральнага органа нашай партыі «Праўда» сведчаць пра выдатнае значэнне анталогіі. У выдавецтвах Масквы і Ленінграда за гэтыя гады вышлі з друку і выхадзілі кнігі Я. Коласа, Я. Купалы, Ф. Багушэвіча, К. Чорнага, З. Вядулі, А. Буляшова, М. Танка, П. Панчанкі, П. Глебі, А. Вялевіча, А. Зарыцкага і другія.

Рыхтуецца да друку новая вялікая анталогія беларускай савецкай паэзіі ў Маскве; вышлі анталогія партызанскіх атрадах, аднаўленне разбуранай сельскай гаспадаркі, аднаўленне прамысловасці і будаўніцтва новых гігантаў.

Пэўнымі былі гэтыя два гады і ў галіне нашай паэзіі. З друку вышлі выдатнае паэма народнага паэта БССР Якуба Коласа «Рыбакова хата», Максім Танк напісаў кнігу вершаў «Каб ведалі», за якую яму прысуджана Сталінская прэмія, з'явіліся новыя высокай якасці вершы А. Кулашова, вершы П. Панчанкі, П. Глебі, К. Бірэнькі, А. Вялевіча, А. Зарыцкага, М. Лужына, В. Віткі, П. Пестрака, А. Астроўкі, М. Калачынскага, Э. Агіянец, М. Машары, А. Вялікіна, М. Аўрамчыка, М. Заміна, М. Гамолькі, А. Бачылы, Д. Кавалева і другія.

Заслугаў нашай паэзіі была і ёсць таў выдатнае якасць, што яна заўсёды не адрываецца ад народа і ў сёняшні дні ўдзямае актуальнейшыя тэмы. Мы тэмы будаўніцтва новай прамысловасці, барацьбы за ўраджай, гераічныя дні вайны, аднаўленне гарадоў і сёл, светага будучыня.

У творах нашай паэзіі адчуваецца глыбокая любоў да свайго народа, да савецкай Радзімы, да вялікага правадара таварыша Сталіна.

Пэўныя поспехі дасягнула і наша драматыка. Усеагульнае прызнанне атрымаў спектакль па п'есе маладога беларускага драматурга А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў». Тэатр імя Я. Купалы паставіў новую п'есу Кандрата Крапівы «З народам», М. Клімковіч напісаў п'есу, прысвечаную стаўленню савецкай улады на Беларусі «Уся ўлада саветам». Над гэтай-ж тэмай паспяхово працуе Пятро Глеба. П'есу аб мінскім нападзі «Гэта было ў Мінску» напісаў А. Кучар, п'есу, прысвечаную легендарнаму герою Канстанціну Заслонаву, напісаў К. Губаровіч і І. Дорскі. Малады драматург В. Вітка, В. Малескі і Ю. Рудзько атрымалі прэмію за п'есу на ўсёбеларускі конкурс.

За апошнія часы больш-менш актывізавалася наша беларуская крытыка. Аднак, яна яшчэ адстае

СВЯТА ВАЕННА-МАРСКОГА ФЛОТА

Заўтра ўвесь савецкі народ урачыста адзначыць свята — Дзень Ваенна-Марскога Флота СССР.

За трыццаць год існавання Савецкай Ваенна-Марскі Флот, створаны і выхаваны большавіцкай партыяй і вялікімі правадырамі нашага народа В. І. Леніным і І. В. Сталіным, прайшоў слаўны баявы шлях. Гераічныя подзвігі нашых марскоў складаюць незабыўныя старонкі ў гісторыі савецкай дзяржавы, на варце якой штодзённа стаяць у баявой татоўнасці ваенныя караблі.

Наша краіна — вялікая марская краіна. На тысячы кілометраў цягнуцца яе марскія граніцы. Баранцава мора, Балтыка, Чорнае мора, Каспій, Вялікі або Ціхі акіяны — гэта не толькі назвы водных прастрэў. Іх берэгі — родная руская зямля.

На працягу многіх стагоддзяў увагу замежных захопнікаў прыцягвалі нашы водныя і зямныя прасторы. Не адзін раз яны спрабавалі са зброяй прабыцца да нашых рубяжоў. І заўсёды іх шлях суровай сіяной перагароджвалі рускія караблі, ім давалі належны адпор сумесна з салдатамі пяхоты рускай матросы. Нашаму народу добра памяты многія гістарычныя даты — сведкі неадаровых перамог ваеннага флота Расіі над варожым флотам. І ва ўсіх гэтых перамогах рускія матросы вызначаліся небывалай вынослівасцю і гераізмам.

Але незвычайныя подзвігі і мавы гераізм выявілі матросы і афіцэры Ваенна-Марскога Флота ў дні заваявання Савецкай улады і ў дні Вялікай Айчынай вайны савецкага народа супроць нямецкіх захопнікаў. Хіба можна забыць аб той роля, якую адыгралі матросы «Аўроры» ў гістарычнай дні Кастрычніка 1917 года? Хіба можна не адзначыць слаўныя спраў марскоў пяхоты, якая самааддана абараняла ў часы грамадзянскай вайны ад ворагаў маладую савецкую рэспубліку. Ваенна-Марскі Флот з гонарам вытрымаў усё выпрабаванні і разам з сухапутнымі войскамі абараніў заваявы Кастрычніцка.

Годы мірнага жыцця і асабліва года перадаваеннага сталінскага пяцігодка былі гадамі самага бурнага росту і ўмацавання Ваенна-Марскога Флота. Савецкі народ, большавіцкая партыя і асабіста вялікі правадчы народы Іосіф Вісарыянавіч Сталін праўдліва выключылі клопаты аб развіцці магутнасці і боездольнасці ваенна-марскіх сіл свайой Радзімы. На службу ў Флот народ закіроўваў лепшых і самых адданых сваёй сямі. На будаўніцтва баявых караблёў краіна адлучала значныя асінваванні. Для лепшай падрыхтоўкі матросаў і старшын яшчэ напярэдадні Вялікай Айчынай вайны быў па-

вучаны тэрмін службы. Большавіцкая партыя і таварыш Сталін вучылі нас, што пачуць ёсць капіталістычнае абкружэнне, трэба быць заўсёды гатовымі да актыўнай з'явы. І да гэтага яны рыхтавалі ўзброеныя сілы краіны.

Вялікую Айчынную вайну савецкі Ваенна-Марскі Флот, яго матросы, старшынны, афіцэры і адміралы сустрэлі ва ўсёзбраенні. На загалу свайго народа яны смела выступілі на барацьбу з самымі сапраўды зварымі і небяспечнымі ворагам — нямецка-фашысцкай арміяй. 3 ліпеня 1941 года, выступаючы па радыё, таварыш Сталін звяртаўся да абаронцаў Радзімы з такімі словамі:

«Вялікі Ленін, які стварыў ішоў Дзяржаву, гаварыў, што асноўнай якасцю савецкіх людзей павінен быць смеласць, адвага, няведанне страху ў барацьбе, гатоўнасць біцца разам з народам супроць ворагаў нашай Радзімы. Неабходна, каб гэта цудоўная якасць большавіка стала здыбкам мільёнаў і мільёнаў Чырвонай Арміі, нашага Чырвонага Флота і ўсіх народаў Савецкага Саюза».

Словы правадчы глыбока запалі ў сэрцы матросаў, афіцэраў і адміралаў. На гэтыя словы яны адгукнуліся сваімі гераічнымі баявымі дзеяннямі. На вадзе, пад вадой — усюды, дзе прыходзілася сустрапацца з ворагам, маркі выявілі ўзроў мужнасці і гераіства. Тарпеды, мінамі і снарадамі яны гралі ворага, пускілі на дно яго баявыя караблі і транспарты. На рухунку марскоў шмат патопленых воражых караблёў і падводных лодак, сотні тысяч воражых салдат і матросаў, знішчаныя ў баях. Узроў гераізма і мужнасці праўдліва савецкія маркі ў дні абароны Аляскі, Севастопалю, у баях пад Ленінградом, Сталінградом і Новарасійскам.

Ваенна-Марскі Флот у дні вайны быў верным памочнікам Савецкай Арміі. Ён з гонарам выказаў усё патрабаванні перад ім задачы.

З кожным днём расце магутнасць нашых ваенна-марскіх сіл. Партыя і таварыш Сталін штодзённа клопаліца аб росце іх ваеннага майстарства, савецкі народ будзе новыя баявыя караблі. Узброеныя ваенным вопытам і сталінскай стратэгіяй перамагчы, савецкія маркі нястомна ўдасканальваюць свае баявыя веды і пільна ахоўваюць марскія межы нашай вялікай Радзімы, пільна ахоўваюць мірушую стваральную працу народа.

Слава гераічным ваенна-марскім сілам Савецкага Саюза!

Слава большавіцкай партыі і геніяльнаму правадчы народы таварышу Сталіну!

Міхась МАШАРА

НАВАРЦЕ

(ПЕСНЯ)

Вартуюць лінкоры

Марскія прасторы.

Зіноў агні маякоў.

На рэйдх шматлікіх,

Малых і вялікіх,

Есць шмат баявых караблёў.

Не страшны пагрозы,

Вятры і морозы,

І вораг не страшны для нас.

Герой-матросы

Марскіх броненосцаў

На варце краіны ўвесь час.

Шумяць акіяны,

Не спяць капітаны, —

На варце стаяць караблі.

У спакой і ў навалу

Заўжды ля штурвала

Наш Сталін Вялікі ў Крэмл.

Каб наша Радзіма

Квітнела надзея

І часаме магла будаваць,

Спакойны прасторы

Савецкага мора:

Лінкоры на варце стаяць,

Канцэрты мастацкай самадзейнасці для сялян

Калектыў мастацкай самадзейнасці Бярэзскага раённага Дома культуры Бярэзскай вобласці даў некалькі канцэртаў для сялян мястэчка Бярэза, вёскі Броўнага гара і ў калгасе ў Равычыцах. Быў паказаны літаратурна-музычны мантаж па творах М. Блантэра і М. Ісакоўскага. Гурток вёскі Харова, Пружанскага раёна, сістэматычна выязджае ў калгасы свайго і суседняга Ружанскага раёна. У час жыцця ён арганізаваў некалькі канцэртаў для сялян. Былі пастаўлены аднаактныя п'есы і выкананы беларускія народныя песні, музычныя і танцавальныя нумары.

Старонка беларускай літаратуры ва ўкраінскай „Літаратурнай газеце“

Падаюць агулкам — «Насустрач 30-годдзя Савецкай Беларусі» — украінская «Літаратурная газета» ў нумары ад 5 жніўня надрукавала літаратурную старонку, прысвечаную беларускай літаратуры.

У старонку ўваходзіць: артыкул П. Панчанкі «На радытары — зубр» (пераклад Т. Маснікі), М. Аўрамчыка «Беларуская сасна» (пераклад Б. Чалага) і ўрывак з другой часткі аповесці І. Шамякіна «Глыбокая плынь».

Непарушнай дружбе паміж братнімі народамі Савецкага Саюза газета прысвяціла свой перадавы артыкул «Наша дружба — непарушная».

Гастролі братніх тэатраў у Маскве

Пасля гастролі ў Маскве Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Які Купалы і кіеўскага тэатра імя Лесі Украінкі ў сталіцу прыбылі калектыў Чарніўскага драматычнага тэатра.

Гастролі пачаліся ў памяшканні тэатра імя Станіславаўскага і Неіроўніча-Данчэнка спектаклем «Зялёна». П'еса індэспіравана і пастаўлена народнымі артыстамі СССР В. Васількам паводле аповесці вядомай украінскай пісьменніцы Вольгі Кабылянскай.

Апрача п'есы «Жыццёвае мора» І. Карпенкі-Карага тэатр паказаў п'есу М. Горкага «Ягор Бульчоў і другія» і п'есу братоў Тур і Шэйніна «Губарнатар правінцы».

20 жніўня пачнуцца гастролі Азербайджанскага тэатра драмы імя Азібаева. У репертуары гастроліх сінтэтакляў п'есы: Э. Мамедханава — «Рапіца Усхода», Самеда Вургун — «Варгф», І. Фендзіева — «Светлы шлях», В. Шахсера — «Дванаццатая ноч», А. Н. Астроўскага — «Навальніца» і «Без віны вынаваўца».

Масква, (Наш кар.).

Другі том Твораў І. В. Сталіна на беларускай мове

Вышаў з друку ў пераказе на беларускую мову другі том Твораў І. В. Сталіна. У гэты том увайшлі

творы, напісаныя таварышом Сталіным у перыяд з 1907 па 1913 г. Тыраж кнігі — 20.000 экзэмпляраў.

„Пытанні ленінізма“ І. В. Сталіна на беларускай мове

У пераказе на беларускую мову вышлі з друку «Пытанні ленінізма» І. В. Сталіна.

Пераклад зроблены з адзінаццатага рускага выдання гэтай кнігі. Тыраж — 10000 экз. Гэтымі днямі кніга паступіць у продаж.

СВЕДЧАННЕ БРАТНЯЙ ДРУЖБЫ

Пімен ПАНЧАНКА

МАРУДНАЯ ПЕРАБУДОВА

(Агляд часопіса „Полымя“)

Пачынаючы размову аб верхах і паехах, што змешчаны ў першых лініях нумара часопіса „Полымя“ за 1948 год, варта прыгадаць тых хібаў нашай паэзіі, аб якіх гаварылася на рэспубліканскім сходзе пісьменнікаў у пачатку гэтага года. Было адзначана, што важнейшыя пытанні, узятыя пастановай ЦК ВКП(б) аб часопісах „Звязда“ і „Ленінград“ і дакладам тав. Жданова, вырашаны павярхова, без глыбокага ведання самога жыцця. Адсутнічалі значныя паэтычныя творы аб пасляваеннай аднаўленні сацыялістычнай гаспадаркі, у якіх былі асноўнымі героямі сталі людзі працы, актыўныя будаўнікі камунізму. Абмеркаванне пытанняў паэзіі прайшло на сходах пад знакам барацьбы з рэшткамі фармалізму, літаратуршчыны, стылізацыі над народную творчасць; пад знакам барацьбы за востраўдзіную, высокую мастацкую наступальную савецкую літаратуру.

І вось перад намі новыя паэтычныя творы, змешчаныя ў пяці нумарах часопіса „Полымя“. Дваццаць паэтаў надрукавалі 53 вершы і тры пазям. Гэты матэрыял да нас маліваецца меркаваць, ці ёсць публічныя зрухі ў беларускай савецкай паэзіі за апошні час. Большасць вершаў напісана пра пасляваеннае аднаўленне нашай краіны.

Перш за ўсё, хочацца адзначыць праяву і асяня вершы Міколы Аўрамчыка: «Першае ворава», «Дзядзька Максім», «Вясна», «Калгасны двор». Малады паэт знайшоў свежыя фарбы і даздалі пачытаць дэталі, пры дапамозе якіх ён добра перадаў сацыялістычныя адносіны калгаснікаў да працы, іх любоў да калектываў і да жыцця, калі «і дні пяцёр без калгасна не ўяўляюць зямлякі».

А вось з верша «Вясна». Трактарыст бачыць базмежны прастор калгасных палёў і падаўжае газу, бо ўсёю душой адчувае, якая гарачая пара для калгаса, калі з сусекаў прасіцца ў зямлю насенне, калі за поўзямні і ў спіры могуць працісі зерні. І загалочаны, артыты думае:

Цяпер пад трактар плуг-бэ стамалешчы,
Каб знаць бароны шырыні на годі.

Запамінаецца і адна з калгасных пастух дзядзька Максім. У непагодзе ў яго балачка шмачыць у плачы.

Другія Максімаў заняты,
Відаць, пракалілі-б даўно,
А дзядзька, прыгнаўшы свой статак,

З усмешкай спыраджае адно:
— У вёсцы людзёга мужычугу
Больш цяжкія работы сезон...
Пастух-жа барэ адпачынак
На соню які-небудзь дэён.

Таму пастуху і не шкодна,
Не крыўдна пры ўмовах такіх
Пад зоркай імгой перадрогнуць
І вымакнуць больш за другіх.

Аб сацыялістычных адносінах савецкіх людзей да працы добра напісаны і Мікола Гамолка ў вершы «Дзёнік бригадзіра». Бригадзір адчувае сабе сапраўднага гаспадарка, разуме сваю адказнасць за тое, каб у час дымеў дымок над кожнай хатай, каб у час быць выгнаны ў поле статак і нават, каб не заспаля сонца. Бригадзір адчувае сабе, як і на фронце, камандзірам. Іму дорага дачерне людзей:

Валікі сорам будзе мне,
Як выйдзе ўсё нядула.
А быў-жа, скажучы, на вайне
І засуджыў мадыла.

Ты іх хопь з груззей здымай,
Бо людзі ёсць, не драмлюць.
І чуты пойдучы на ўвесь край,
Што заслужыў дарэмна.

І сапраўды. Нашы людзі не выхваляюцца сваімі мінулымі заслугамі і ўзнагародамі, а права на павягу да сябе спыраджаюць новымі працоўнымі подзвігамі.

Паўзямую цікаваць ўзяўша паэма Міхаса Калачынскага «Сонца ў блакіце». У ёй паказана аднаўленне разбуранага калгаса, творчасць ініцыятыва калгаснікаў, іх няпрывяз да гультаёў і абібокаў. Зніжае акасыя паэмы адсутнасць у ёй вострага і жыццёва-праўдзівага канфілікту, неакрэсленасць і схематызм вобразаў.

Неверагодна, каб Ляксей, які прабыў са сваім другам Васілем імаг гадоў на фронце, з невадомай прычынна, тэйком ад усіх, прапавяў над праектам калгаснай плаціны. Ён га-то парваць дружбу з Васілем, на-сіць пагардліваю клічку «абібок», абы «пацёрці нос» Васілю, які да яго як быцым-бы, не дарос. Гэта не характэрна для нашых былых франтавікоў, надумана і непраўдзіва.

Тым больш, што аўтар паказвае Ляксея ў асноўным чалавекам добрай душы. Ён кляпоціцца пра добрыя калгасныя, а раней, на фронце, ён нават гадуе парастак ружы ў аконе, захінае яго каскай ад агню, пах-кулімі смела высюваецца з акона, каб напайць ружу вадой. Між іншым, гісторыя з ружай нам здаецца надуманай і сентыментальнай. Паводзіны Ляксея настолькі непраўдзівыя, што

— Здароў браток, здароў Ігнат!
Прыбег з палёў падлетак-брат...
Прыбег сусед з аб'явай:
— Ось, хлопцы, будзе справа.
Хадзем узрадуем народ!
У Мінску трактарны завод
Будуюць.— Скуль выдома?
— Ды я-ж бігу з райкома.
— У добры час, у добры час.—
Ігнат абляў суседа ўраз
Магутна, па-мужыцку!
Чакаюць нас у Мінску...

Гаўзюна загана паэмы ў тым, што яе героі не жылыя людзі з індывідуальнымі рысамі характара, мовы, а схемы. Яны размаўляюць штампаванымі сказами, выхваляюць хопь і правільныя, але ўсім вядомыя агульныя іспыны. Нашы рабочыя штодня робяць працоўныя подзвігі, удасканальваюць метады і працэсы вытворчасці, яны ўзнагароджваюцца лобыз з віднейшымі вучонымі Сталінскімі прэміямі. Гэтага, на жаль,

Эдзі Агняцет не здала паказанне. Не знойдзены паэты і тры адзіныя, важкія словы, якія ствараюць мастацкі вобраз. Сапраўды, няўжо можна ўявіць сабе, у чым характэрна і ведць Алтай з наступнага малюнка: Паўстаў здалек Іртыш бурлівы
У грозным харакстве,
Шалелі хвалы пералівы.
А дзеселі ў сонны кедры ззялі,
Яны галовамі ківалі—
Алтай шуміць, жые!
— Дзяўчаты, нова ўсё, таемна!
Мінаем даць тайгі.
А ў горах зяўчыцца петраў зямных
Шаўчуць золата і срэбра...
Калі тут выкінуць словы Алтай і
Іртыш, то чытач ніколі не здагадаецца, што гэта за край.

Як станоўчую з'яву нашай паэзіі трэба адзначыць пашырэнне кругавяду ў нашай паэзіі, у якой выкарыстаныя асабістыя вершы пра Ленінград (Пятрусь Броўка), Таджыкістан (Анатоль Валюгін), Балканскія краіны (Міхас Калачынін), Трансільванію (Алесь Зарышкі) і г. д. У многіх з гэтых вершаў можа прагучаць тема дружбы народаў, тема савецкага патрыятызму. Аднак, варта падкрэсліць некаторыя паэты (Валюгін, Калачынін) ад непамернага захвалення экзатычнымі назвамі і наогул таннай экзотыкай. Гэта можа прывесці да безгустоўнасці, пустой гульні слоў і, урэшце, да фармалізма. Безумоўна, не варта было друкаваць слабыя і ў ідэяльным, і ў мастацкіх адносінах вершы Анатоля Валюгіна з таджыкчай нізі «Апошняя парадка», «Балада аб гранатах». Тут і вясняная дума, і драбныя наогул ідэяны заганы. Дарэчы, у Валюгіна шмат твораў абазначаныя словам «Балада». А між тым, гэта звычайныя вершы. Мажэліва, да месца будзе прыгадаць словы Вісарыяна Вялічкага пра баладу: «У баладзе пазь бярэ якое-небудзь фантастычнае і народнае паданне, ні сам вынаходзіць паэму накішта гэтага. Але ў ёй гаўзюна не падзея, а адчуванне, якое яна выкідае, дума, на якую яна наводзіць чытача».

Але не толькі гэтыя тры вершы Валюгіна не павінны былі трапіць на старонкі «Полымя».

Да гэтага спісу трэба дадаць неправавааны, недадзяманыя вершы Рамана Сабаленкі аб прагным сэрцы, у якіх сустракаюцца такія выразы:

«Вядзі-ж, прага сэрца, аж на той пагорак,
Дзе ўскружаць голаў будучыні ветры».

Зроблена не давала мне ўпехі,
Каб сябе самога палюбіць...
У вершы Піліпа Пестрака «Я помніла Лермантава» знаходзім такія строфы:

Знявагі, дзекую ў сэрцы нож,
Тых парскіх, сільных свету,—
Яшчэбы ветразь дыбе нес
Самотна, без прывету.

Паспрабуйце разгадаць такую шаржуй!

Недахопам нашай сучаснай беларускай паэзіі з'яўляецца малява колькасць палітычна-завостраўных, палымных вершаў, якіх-б заклікалі народ да новых працоўных подзвігаў, да аднавіці Радзіме, да пільнасці. У «Полымя» за пачатку года змешчаны ўсяго адзін такі верш, гэта—цудоўны верш Аркадыя Куляшова «Комуністы».

Ітак, зробім короткія вывады нашаму агляду.

Асноўным героем у беларускай паэзіі стаў савецкі чалавек—чалавек працы. Паэты набыліся да надзеіных, жыццёвых тэм, пачалі заўважваць новыя рысы ў нашым жыцці, у свядомасці савецкіх людзей. Паэтычныя творы сталі значна больш ідэяна насычанымі, баявымі. Яны сапраўды дапамагаюць народу. Ленінскія, аганькі аж паласе. Новыя, шчырыя са змешчаных у «Полымя» вершаў трэба назваць «Комуністы» Куляшова, «Спісёк» Кастуся Кірэнікі, вершы Броўкі, «Агіі над Мінскам» Максіма Танка, «Дар астурыяца» Максіма Лужаніна, некаторыя вершы Анатоля Валюгіна, Міколы Аўрамчыка, Міхаса Калачынскага.

Сюды трэба дадаць паэму «Дарога з навоі» Антона Бялевіча, пра якую будзе асобная размова.

Лобыз з гэтым паэтычным актывам на старонкі часопіса часта трапляюць шэрыя, маламастацкія творы, у якіх няма глыбокай думкі, няма таго ўнутранага ўрушання душы, якое пераася ў паэзію. Нарэдка паэты не маюць сваіх паэтычных тэм, а часам і паэтычнага голасу, хопь і шпучу дзесяткі год. Часам мы не бачым унутранага свету паэта. Адгэтуть вынікае падабенства сюжэтаў, сітуацый, мастацкіх сродкаў. Яшчэ і дагэтуть не звязаны трапятніста апісальна лірыка, якая нікогды не крапае. Некаторыя паэты нехайна прапуюць над словам, мастацкім вобразам. Пытанне пра акасыя, як ідэю, так і мастацкую, павінна быць увесь час асноўным у працы часопіса і ўсёй пісьменніцкай арганізацыі.

Абмен дасягненнямі літаратуры паміж братнімі народамі за 30 год існавання савецкай улады стаў у Саюзе Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік пачаснай традыцыяй.

На працягу 1948 года ўжо маем другую анталогію беларускай паэзіі, выдадан за межамі рэспублікі; першая—у перакладзе ленінградскіх паэтаў на рускую мову і другая—у перакладзе украінскіх паэтаў на мову украінскую.

Такая культурная паэзія, як выхад з друку ў Дзяржаўным выдавецтве Украінскай ССР у Кіеве Анталогія* беларускай савецкай паэзіі вынікла лагічна. Падзеі Айчынай вайны, мужнасць і пафас барацьбы савецкага народа і арміі ў справе разгрому гітлераўскіх захопнікаў, тэраічная барацьба народных месцінаў з імі—усё гэта было

нашымі матэрыяламі нашай паэзіі. Зразумела, што нас усяго перахваліла стала неабходна падзяліцца здытакіма на фронце па літаратуры, якая кавалася. * агні барацьбы і адлюстроўвае мужнасць савецкага народа.

Пры чытанні анталогіі беларускай савецкай паэзіі ў перакладзе на украінскую мову адчуваеш задаваленне і ўпеху ад таго, што мы, людзі сацыялістычнай Радзімы, нацыянальна не абмежаваны, што дружба народаў—гэта цэмент, які робіць нас патрыётамі не толькі сваёй рэспублікі, але і ўсяго неаб'яднанага Савецкага Саюза, што нашы «нацыянальныя традыцыі гарманічна спалучаюцца з агульнымі жыццёвымі інтарэсамі ўсіх працоўных Савецкага Саюза» (І. В. Сталін).

Анталогія складзена па храналагічным прыпынку і прадстаўлена творамі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Канстанціна Буйлы, Кандрата Крапівы, Паўлюка Труса, Пятра Глебкі, Пятруся Броўкі, Аркадыя Куляшова.

* «Білоруська радзянская поэзія». Державне видавничтво художньої літаратуры. Кіев — 1948 р.

Максіма Лужаніна, Пімена Панчанкі, Міхаса Машары, Піліпа Пестрака, Максіма Танка, Васіля Віткі, Алесь Зарышкі, Эдзі Агняцет, Анатоля Астравіцка, Антона Бялевіча, Валянціна Таўлая, Ніны Тарас, Кастуся Кірэнікі і Анатоля Валюгіна.

Анталогія абыймае толькі савецкі перыяд беларускай паэзіі.

Дзякуючы мастацкім перакладам украінскіх паэтаў—Максіма Рыльскага, Паўла Тычыны, Уладзіміра Сасюры, Сцяпана Крыжаніўскага, Тэрэзія Масэнкі, Пятра Дарожкі, Сяргея Васкрэсенкі, Марка Зімаіна, Міколы Таршчанкі, Міхайлы Стальмаха і інш., вершы беларускіх паэтаў набылі арыгінальна-украінскае гучанне. Чытаючы, на момант забываешся, што гэта вершы перакладзеныя—настолькі гучыць у іх непамерна, танальнасць украінскай мовы. Такому арганічнаму перакладу вершаў дапамагалі, зразумела, і блізкасць моў беларускай і украінскай, падабенства фальклору і, урэшце, аднолькавае шчаслівае доі нашых народаў у гады савецкай улады.

Возьмем некалькі строф для перакладу:

Небо сіяло тепло,
Теплий дощик мотрошів
І так радісно було —
Спів родився у душі:
Ой, льнок, льнок мій
Чистий і г. д.

(«Лён» — Я. Купалы)

Я чую голос безупинный:
Земля моя мене зове.
І клич її у думотку рве.
І серце на паматочкі рве.
(«Голас зямлі» — Я. Коласа)

... Жовтий пісочок,
Зелений віночок,
Сині очіні —
Вода з кришні.
(«Надзя» — Надзея — П. Броўкі)

... Твоім відром
Я, донечку маленька,
Тобі черпну холодної води.
(«Вацька» — А. Куляшова)

Анталогія складзена па храналагічным прыпынку і прадстаўлена творамі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Канстанціна Буйлы, Кандрата Крапівы, Паўлюка Труса, Пятра Глебкі, Пятруся Броўкі, Аркадыя Куляшова.

* «Білоруська радзянская поэзія». Державне видавничтво художньої літаратуры. Кіев — 1948 р.

Такая прыклада, не толькі асабістых строф, але і палых вершаў-б можа быць мношчы і мношчы. Перадусва і украінскага народаў крывінай культуры, ідэй свабоды, гуманізма, якія панеслі нашы паэты і пісьменнікі ў свой народ на сваёй роднай мове. Але адзінаства культуры сацыялістычнай зместам і нацыянальнай формай стала магчымым толькі пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Сведчаннем гэтага і служыць тэматыка твораў, змешчаных у анталогіі. Гэта тэматыка народа, які перамог адвечную кабалу прыгноу, царскага самаўладства, перамог сваю адсталасць і сам зрабіўся будаўніком свайго пачася ў сямі роўнапраўных народаў сацыялістычнай дзяржавы. Гэта—песні перамогі і радзёнай творчай працы. У дні вялікіх выпрабаванняў—у часе Айчынай вайны—нашы паэты ўзялі мужны голас барацьбы за сваю сацыялістычную Айчыну, ставячы любоў да яе вышэй за ўсё.

Да недахопаў Анталогіі трэба аднесці тое, што творы, змешчаныя ў ёй, абмяжоўваюцца ў асноўным тэматыкай Айчынай вайны. У выніку—адсутнічаюць вершы на пасляваенную тэматыку, за выключэннем пары вершаў М. Танка і В. Віткі. Няма вершаў на індустрыяльную тэматыку, хоць, трэба сказаць, што наогул наша паэзія не можа павялічыцца багачам падобных вершаў. Твораў пра рабочы клас у нас покуль-што яшчэ мала.

Выданне Анталогіі—значная падзея ў культурным жыцці украінскага і беларускага народаў, сведчанне іх непаарушнай сталінскай дружбы, якая з кожным годам расце і мацнее, як расце і мацнее ўся наша сацыялістычная Радзіма.

Любви вышнее листя,
Тужив за степом в скруці
Та пан його колісь-то
Продад до Білорусі.

У вершы «Дняпро» Алесь Зарышкі гаворыць пра шчырую дружбу рускага, беларускага і ўкраінскага народаў. Дняпро павіне

... З рівні Росії через Білорусь
Плыце до моря він, до Украіні.
Так три країні, рідних три сестры,
Із ширим серцем мужіх три народи
Еднають міцно з давньої пори
Величного Дніпра яснї, глибокі води.

Паэтэса Эдзі Агняцет у вершы ваеннага часу—«Сёстры» таксама выказвае гатую думку:

На людля аднакова доля,
Нам співала матуся една.
Загладала в коліску сонса
І срібляста шуміла тополя.
... — Будзе вільна моя Білорусь!
Буде вільна земля Украіна!

Калі-ж да гэтага дадамо ўплыў Тараса Шаўчэнка на беларускую паэзію, стане ясным узаемапранікненне і ўзаемаўбагачэнне культуры двух народаў.

Янка Купала нямаю напісаў вершаў пад уплывам Шаўчэнка на тэму Украіны і інш., на шаўчэнкаўскі лад.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі,
Сонячний наш крину.
Розбудив від сну, від згуби
Жовтень Украіну.

Украіно, пвіте любіі

АБ ТРАДЫЦЫЯХ І ПАПЯРЭДНІКАХ БЕЛАРУСКАГА ВЫЯЎЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА

ЗАЎВАГІ АБ НАШАЙ ХАРАВОЙ КУЛЬТУРЫ

Мне хочацца выказаць некалькі думак, якія мяне асабліва хваляюць—аб творчай дзейнасці мастакоў Беларусі, аб лёсе беларускага мастацтва, аб традыцыях нашага мастацтва і аб нашых слаўных папярэдніках.

Хутка Савецкая Беларусь будзе адзначаць 30-годдзе свайго існавання.

Гэта вялікая і радасная для ўсіх нас дата. Адначасна гістарычнае свята рыхтуецца ўвесь беларускі народ.

Мы, мастакі, павінны добра падрыхтавацца да гэтага ўрачыстага моманту і адказаць нашаму народу, нашай слаўнай камуністычнай партыі на іх клопаты аб нас мастацкімі творами, вартымі нашай вялікай эпохі.

Партыя і ўрад працягваюць выключны клопаты аб пісьменніках, музыкантах і мастаках.

Пастаnova ЦК ВКП(б) аб оперы Мурадоў «Вялікая дружба» мае прышчыпова важнае значэнне не толькі для кампазітараў, але і для мастакоў і скульптараў.

Антынародныя, фармілістычныя тэндэнцыі, якія праявіліся ў творчасці некаторых савецкіх кампазітараў—фармілісты адрэкалі ад лепшых традыцый вялікай рускай класічнай музыкі. Гэта прывяло іх і да адрыву ад свайго народа, ад выкарстання ў сваёй творчай дзейнасці велізарнага багацця народных песенных мелодый.

Мастацтва бярэ сваю сілу ў народзе, яно служыць народу. Калі мастацтва адрываецца ад роднай глебы, ад лепшых нацыянальных традыцый, яно непазбежна нясе на сабе адбітак пачварнага касмалізізму.

Некаторыя нашы мастакі яшчэ да апошняга часу прадаўжаюць следваць хадзе еўрапейскім дакладным і фармілістам тыпа Пікаса, другія рабскі паўтароўць прыёмы айшынскіх фармілістаў, як, напрыклад, Асьмеркіна і другіх. І ў той самы час творчасць нашых лепшых папярэднікаў—Сілівановіча, Заранкі, Гараўскага і другіх забываецца, а часам, як гэта ні сумна, аддаецца на здык. А між іншым, названыя мастакі зрабілі велізарны ўклад у справу развіцця нашага мастацтва і маюць неспрэчнае права не толькі на вялікую павагу, але і на тое, каб створаныя імі традыцыі атрымалі жывое творчае ўвасабленне ў нашай рабоце на новай аснове.

Я. РАМАНОВІЧ

ВЫСОКАЯ АЦЭНКА

Гастролі ў Маскве—гэта сапраўднае свята для кожнага тэатральнага халатыва, які паказвае свае мастацкія дасягненні ў сталіцы Савецкага Саюза, прымае ўдзел у спарбоніцтве лепшых тэатраў Саюза, атрымлівае высокакваліфікаваны аналіз і ацэнку сваёй работы.

Агульнапрызнаным стала тое, што Масква зараз з'яўляецца сусветным цэнтрам самага перадавага, самага прасвіслага тэатральнага мастацтва. Нама ніводнай сталіцы, нават краіны ў свеце, якая магла-б прадманстраваць такое супроць выдатных тэатраў, які Вялікі тэатр СССР, Маскоўскі Мастацкі Акадэмічны тэатр імя Горькага, Маскоўскі Малы тэатр, тэатр імя Вахтангава, тэатр Ленінскага Комсамола, Тэатр Савецкай Арміі і рад іншых драматычных і музычных тэатраў, чые імяны вядомыя далёка за межамі СССР. Масква ў той-жа час з'яўляецца і цэнтрам тэатральнай думкі, лабараторыяй сучаснага мастацтва, акадэміяй мастакоў сцэны.

Перад кожным тэатрам, які выступае ў Маскве і выносіць свае мастацтва на суд сталічнай тэатральнай грамадскасці, стаіць задача стварэння і паказу гастрольных спектакляў высокай культуры, спектакляў ідэяльна выразных.

Маскоўская тэатральная грамадскасць ніколі не даруе коснасці, шаблону, дронага густу, вядбайнасці ў аранжыроўцы дэталей, неглыбокага, павархунага падыходу да сцэнічнага вырашэння п'есы. Толькі пры выкананні традыцыйных высокай трабаваў да кожнага тэатральнага халатыва ў сэнсе не толькі аскраваці выканання пасобных роляў, але і ансамблевай цэласасці

Я спыняюся асабліва падрабязна на гэтым пытанні таму, што ў тых нешматлікіх кнігах і артыкулах, якія прысвечаны беларускаму мастацтву, імёны гэтых і другіх мастакоў, як гэта ні сорамна, змяшчаюць, як правіла, у падрадкавай заўвазе.

Што ўяўляе сабой мастак Сілівановіч?

Шкадым Юр'евіч Сілівановіч нарадзіўся ў 1830 годзе ў Беларусі, у сям'і прыгоннага селяніна, у вёсцы Цынцічэвічы, Вілейскага павету.

Сілівановіч прайшоў нізкую, але слаўную школу ў лепшых рускіх мастакоў. Гэта дазволіла яму дасягнуць высокага узроўню жывапіснай культуры і стварыць цудоўныя мазаічны і жывапісныя творы, як, напрыклад: «Зняволены», «Раіца за вечар мудрай», «Партрэт бацькі мастака», «Галоўка дзяўчыны» і другія.

Сілівановіч, удастоены звання акадэміка, прымаў удзел у аздабленні аднаго з лепшых помнікаў рускай архітэктуры—Ісаакіўскага сабора ў Ленінградзе. Створаныя ім «Галава Матфея» ўяўляе сабой адно з самых выдатных твораў мазаічнага мастацтва.

Неглыба дапусціць, каб мы, стварачы гісторыю беларускага мастацтва, праходзілі міма нашага таленавітага сучасніка, значнае якога ў гісторыю беларускага мастацтва, несумненна, велізарнае.

Што ўяўляе сабой Заранка?

Сяргей Канстанцінавіч Заранка таксама, як і Сілівановіч, вышаў з асяроддзя беларускіх сялян. Нардзіўся ён у Магілёўскай губерні. Вучыўся Заранка ў Акадэміі жывапісу ў акадэміка Венецыянава і ў другіх рускіх мастакоў.

Стаўшы пасля прафесарам і акадэмікам жывапісу, Заранка вучыў мастацкаму майстэрству выдатных рускіх мастакоў: В. Пярова, І. Праднішнікава, В. Макоўскага, В. Пукірава і др.

Заранка быў выдатным майстрам рэалістычнага партрэта. Ім створана больш за 100 твораў партрэтнага жывапісу. Яго кісці належалі цудоўныя партрэты вядомага рускага спевака О. Пятрова, скульптара Ф. Талстога, групавы партрэт сям'і Турчанинавых, партрэт мастака Праднішнікава, партрэт дачкі («Дзяўчынка ў блакітным»), партрэт М. Варанцова і многія другія.

Рэалістычныя традыцыі Заранкі-партрэтчыка маюць велізарнае значэнне для кожнага з нас. Нельга дараваць тым людзям, якія змяшчаюць імя Заранкі ў падрадкавых заўвагах і ў сілу свайго невядзення, альбо ў сілу другіх матываў, ні сцаноу не гаворыць аб выдатных дасягненнях гэтага буйнейшага мастака, які з'яўляецца нашай нацыянальнай гордасцю.

* В. БЯЛЫНІЦКІ-БІРУЛЯ, народны мастак БССР *

Заранка нарадзіўся ў 1818 і памёр у 1870 годзе. Да апошніх дзён свайго жыцця Заранка не пакідаў працаваць у галіне выяўленчага мастацтва.

Трэба зрабіць усё, што ад нас залежыць, каб імя Заранкі гучала як імя выдатнага па свайму таленту прадстаўніка нашага народа, які мае поўнае права ганарыцца тым, што з яго асяроддзя выйшаў такі бліскучы мастак.

Што датычыцца Апалянарыя Гараўскага, дык гэта не толькі выдатны майстра беларускага пейзажа і рэалістычнага партрэтнага жывапісу. Гараўскі—гэта буйнейшая з'ява ў нашым нацыянальным мастацтве.

Апалянарыя Пятравіч Гараўскі, які стаў пазней акадэмікам жывапісу, нарадзіўся ў Мінскай губерні ў 1833 і памёр у 1900 годзе.

Гараўскі з'яўляецца адным з выдатных перасоўнікаў, які выстэліў свае карціны разам з вялікім рускім мастаком Рэціным.

У адным з лістоў Трапяхову Рэцін (1873 год) піша: «Карціна мая (маеца на ўвазе «Бурлак на Волзе»—Б.-В.) на выстаўцы аказалася каларытнай, не глядзячы на тое, што яе паставілі паміж вельмі моцнымі рэчамі па тэхніцы.—Гуна «Прышыццанне крыжа гугенота» і Гараўскага «Галава старэйняк».

Гараўскі напісаў вялікую колькасць пераказаных рэалістычных пейзажаў, у якіх ён выступіў як сапраўдны пейзаж беларускай прыроды.

Сярод лепшых твораў пейзажнага жывапісу Гараўскага трэба назваць яго карціну «Перад дажджом» (пераход статуі праз раку Березіну ў ваколіцы Бабруйска), «Дуг ля ракі Беразіна», «Від дубовага гар паблізу Бабруйска», «Лубя», «На радзіме» і другія.

Не трэба забываць, што рускі рэалістычны пейзаж жывапісе пачаў склацца ў сярэдзіне мінулага стагоддзя. Апалянарыя Гараўскі не адставаў ад веку, ён прапавіў гадоўным чынам з прыроды.

У лісце да Трапяхова Гараўскі паведамае: «Шпу з прыроды характэрныя Пінскія балоты... Усім ачунуліш, я з новымі сіламі адшукаў мясцовасць бліжэй да бацькоў, у ваколіцах крапасці Бабруйска і ракі Беразіны ліясцую класічную прыроду».

У сваіх лістах Гараўскі заўсёды падкрэслівае, што ён працуе з прыроды, што ён захпляецца прыгажосцю беларускай прыроды.

Я не буду спыняцца на імёнах другіх беларускіх мастакоў, якія прапавілі ў XVII і XVIII стагоддзях.

не буду падрабязна гаварыць і аб тых мастаках, творчым дзейнасць якіх звязана з канцом XIX і пачаткам XX стагоддзяў. Я скажу толькі, што ў канцы XIX і пачатку XX стагоддзяў з асяроддзя беларускага народа вышла цэлая пляяда таленавітых мастакоў, якія здолелі збярэць лепшыя рэалістычныя традыцыі нашых слаўных папярэднікаў ад згубленага ўплыў дакладнасці, сімвалізму, імпрэсіянізму і другіх «ізмаў».

Я вельмі высока цаню вялікія традыцыі рускага класічнага жывапісу, звязанага з імёнамі Сурыкава і Реріна, Шышкіна і Крамскога. І разумею, які велізарны і добра-творны ўплыў мела рускае мастацтва на беларускае. Я трымаюся той думкі, што гісторыю беларускага выяўленчага мастацтва нельга разглядаць у адрыве ад гісторыі братага рускага мастацтва. Але не трэба забывацца і на тое, што найбольш таленавітыя мастакі, якія выйшлі з асяроддзя беларускага народа і ў XVII, у XVIII і ў XIX стагоддзях, у сваю чаргу мелі поўны ўплыў на творчы лёс некаторых рускіх мастакоў. У гэтай шчыльнай сувязі, якая існавала з даўніх часоў паміж рускім і беларускім мастацтвам, заключана адна з выдатных асаблівасцей нашага нацыянальнага беларускага мастацтва.

Што-ж мы сустракаем у кнігах і артыкулах, прысвечаных беларускаму мастацтву?

Некаторыя мастацтвазнаўцы, як, напрыклад, О. Бескін і Н. Машкаўцаў, асмельваюцца сцвярджаць, што да канца XIX стагоддзя Беларусь на карце мастацтва была белаю плямай, краінай, яшчэ не адкрытай мастацтвам.

Сярод нашых старэйшых мастакоў, якія пачалі сваю творчую дзейнасць у канцы XIX альбо ў пачатку XX стагоддзя, трэба назваць У. Кудрэвіча, М. Лучына і некаторых іншых.

Беларускае мастацтва дасягнула за гады Савецкай улады вялікіх поспехаў. Аб гэтым можна меркаваць не толькі па колькасці мастакоў, аб'яднаных у нашай арганізацыі, але і па тых палатнах і скульптурных творах, якія з'яўляюцца ў ўсеазабных мастацкіх выстаўках.

Аднак, гэтага нельга сказаць аб нашай мастацкай крытыцы, якая

дрэмна армянтуецца ў ідэйным і тэхнічным баках мастацтва. Мастацкая крытыка не ведае лепшых традыцый нашых папярэднікаў. Яна прадаўжае ўсяляк ігнараваць і прыніжаць лепшых мастакоў-рэалістаў, якімі мы павінны па праву ганарыцца.

Дучы насустрача слаўнаму 30-годдзю Беларускай Савецкай Сцыялістычнай Рэспублікі, мы павінны сур'ёзна падумаць аб стварэнні навуковай гісторыі беларускага мастацтва. Неабходна аднавіць сапраўдныя факты гісторыі і даць гэтым фактам навуковую ацэнку. Трэба выхавачы з нашых крытыкаў прафесіяналізм, патрабаваць, але аб'ектыўна густ да твораў жывапісу і скульптуры. Мы павінны падвергнуць сур'ёзнай крытыцы фармілістычныя выкрутасы, якія тым больш жывучыя, што наша мастацкая крытыка праходзіць міма іх. Беларускае мастацтва павінна паказаць у сваіх творах героіку сцыялістычнай працы, прыгажосць і багацце новай роднай прыроды. Мы павінны сцвярджаць у нашым мастацтве тое новае, вялікае і прыгожае, што з'яўляецца вынікам 30-гадовага развіцця нашай краіны ва ўмовах савецкай улады, ва ўмовах новага сцыялістычнага ладу, які створаны пад кіраўніцтвам нашай слаўнай камуністычнай партыі і вялікага правадара таварыша Сталіна.

Мы ганарымся тым, што жывем у эпоху, непарўна звязаную з імем Вялікага Сталіна, які ўказаў нам новы, вышэйшы метад мастацтва—метад сцыялістычнага рэалізму.

Ад РЭДАКЦЫІ: Змяшчачы артыкул В. К. Бялыніцкі-Бірулі, рэдакцыя заклікае мастакоў і крытыкаў выказаць свае думкі і мернаванні па асноўных пытаннях гісторыі беларускага выяўленчага мастацтва, аб яго вядучых традыцыях, аб жыццёвым уплыве на яго рускага рэалістычнага мастацтва.

Рэдакцыя прымае памылковым залічэнне мастака-рэаліста А. Гараўскага ў «праваеднікі мастацтва дзеля мастацтва» («Літ» ад 28 лютага 1948 г., артыкул А. Есанава) і рашуча асуджае распаўсюджванне шоднага сцверджання крытыкаў О. Бескіна і Н. Машкаўцава, якія наогул адмаўляюць наяўнасць традыцыйнага выяўленчага мастацтва, даводзячы, што Беларусь аж да канца XIX стагоддзя была «краінай, не існаваўчай у мастацтве».

Нельга абмінуць таксама і грубыя памылкі скульптара М. Керзіна, які ў гістарычным акце далучэння Беларусі да Расіі ўбачыў «згубнасць» для развіцця выяўленчага мастацтва і ў прыватнасці «беларускай статуарнай драўлянай скульптуры» (зборнік «Выяўленчае мастацтва Беларусі», 1940 г.).

Агульны лік удзельнікаў усенароднага свята Савецкай Латвіі дасягнуў велізарнай лічбы—90.000. Такіх размах магчымы толькі ва ўмовах савецкага ладу.

Што больш за ўсё здзіўляе нас, сведкаў гэтага велічнага свята свабоднага латышкага народа,—гэта надзвычайная арганізаванасць, рэальна добрая зладжанасць магутнага шматтысячнага харовага калектыва. Зводны змешаны хор у 12.000 чалавек, дзіцячы хор з 8.000 удзельнікаў прадаманствалі на працягу 3 дзён свята выдатны рэпертуар з некалькіх дзесяткаў латышскіх, эстонскіх, літоўскіх, рускіх, украінскіх народных песень, песень савецкіх кампазітараў і складаных падыфанічных твораў латышкай і рускай класікі. Здзіўляюча дакладна і ўпэўнена велічэны шматтысячны калектыв успрымаў руку дырыжора, захоўваў ўсе тонкасці нюансіроўкі, асабліва ў цяжкіх сівяніх і канцэртах без суправаджэння. Харавая культура галоўных дырыжораў свята—Яна Азоліна, Тэадора Калыняна, Екаба Медыня, Леаніда Вігнера знаходзіцца на вялікай вышыні. Адчуваецца велізарная папярэдняя работа дырыжораў з асобнымі харавымі калектывамі, і, сапраўды, як нам перадавалі, развучанне песень у харавых гуртках, якія выліся заласны і павытовыя атляды харовай самадзейнасці пачаліся дадоўга да дня усенароднага свята, адбыліся на працягу 9 месяцаў стараннай падрыхтоўчай работы.

Багаты вопыт у арганізацыі масавых святаў не, накоплены прапоўнымі братамі Латвіі, неабходна выкарыстоўваць пры арганізацыі падобных святаў у нас, у Беларусі. Вядома, у нас няма нічога такой традыцыі 75-гадовай даўнасці, як у братамі Латвіі, але ў нас затое ёсць дружба, ёсць вопыт 30-гадовага існавання Савецкай улады, ёсць традыцыі і навукі сумеснай калектываўнай свабоднай працы на сабе, на свай народ, на сваю родную савецкую ўладу. І гэта дапаможа нам у арганізацыі масавых святаў беларускага народа. Але падрыхтоўка да правядзення такога свята ў 1949 годзе (скажам, да 5-годдзя вызвалення БССР ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў або да 10-годдзя ўз'яднення Беларусі ў адзінай сцыялістычнай дзяржаве) неабходна пачаць зараз-жа. Поўны вопыт у арганізацыі масавых хораў у нас ужо ёсць. Вяскоў і летам гэтага года Рэспубліканскі дом народнай творчасці правёў два вытупленні зводных хораў самадзейнасці,—спачатку ў Варанавічах (кіраўнік Г. Цітовіч, хор у складзе 2000 удзельнікаў), а затым, у дні святкавання 4-ай гадавіны вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у Мінску (кіраўнік Г. Пятроў, хор у складзе 4.000 удзельнікаў). Праўда, у абодвух выпадках справа абмежавалася выкананнем 5—6 песень у суправаджэнні дубовага аркестра, але ўсё-ж вопыт вельмі павучальны: па-пер-

шое, тым, што паказаў наяўнасць у нашай мастацкай самадзейнасці дастатковай колькасці харавых калектываў, якія на працягу года тэрміна (у Мінску ўся падрыхтоўка заняла каля месяца!) могуць быць зведзены ў шматтысячны харавы ансамбль; а, па-другое, тым, што паказаў наяўнасць у нас здольных кіраўнікоў, якія ведаюць і любяць сваю справу. У прыватнасці, тав. Г. Пятроў, якога мы да гэтага часу ведалі, які добрага адукаванага музыканта, піяніста, дырыжора, на гэты раз паказаў сабе і як выдатны масавік.

Для таго, каб як мага лепш, больш арганізавана правесці свята песні ў БССР, неабходна зараз-жа, не граічы ніводнага дня, пачаць папярэднюю работу: адабраць і разнашчыць рэпертуар, канчаткова вызначыць асобныя харавыя калектывы, якія ўвоўдучу ў будучы зводны хор, падабраць і размеркаваць кіраўнікоў гэтых калектываў і галоўных дырыжораў. У гэтай працы неабходна забяспечыць удзел усіх запікаемых арганізацый, і ў першую чаргу—Саюза кампазітараў, кіраўніцтва па справах мастацтва, канцэртны арганізацый, абласных Дамой народнай творчасці на месцах і, урэшце,—Міністэрства Асветы. Перад апошнім неабходна паставіць пытанне аб увядзенні выкладання элементарнай музычнай (нотнай) граматы і харавых вынікаў у агульнаадукацыйных школах, пакуль хача-б у некалькіх сям'ігодках і дзесяцігодках буйнейшых гарадоў БССР (дзе ёсць адпаведныя кадры). Гэта дасць магчымасць, пачаў з хорам дарослых, арганізаваць да свята зводны дзіцячы хор з вялікай колькасцю ўдзельнікаў.

Адначасова кіраўніцтву па справах мастацтва пры Савецкім Міністэрстве БССР неабходна зараз-жа падумаць аб рэарганізацыі аднаго з музычных вучылішч у музычна-педагагічнае вучылішча, на манер таго, як гэта зроблена ў разе гарадоў РСФСР. У далейшым належана-б адкрыць у нас спецыяльнае харовае вучылішча для падрыхтоўкі кадраў кіраўнікоў харовай справы.

Неабходна адмовіцца ад практыкі выканання песень хорамі толькі ў суправаджэнні аркестра. Час ужо ўзяць наша харовае майстэрства на больш высокую ступень, дамагацца ад масавых харавых калектываў выразнага і зладжанага а-кальпака выканання. Практыка паказвае, што пры адпаведнай арганізацыі работы і наяўнасці дастатковага падрыхтоўчага перыяда гэтага дамагацца можна.

Агульнымі дружнымі намаганнямі ўзінем харавую культуру ў нашай рэспубліцы на новую, нябачаную вышыню, вартую нашага народа, нашай вялікай Сталінскай эпохі.

Я. ЦІОЦІНІ, заслужаны дзеяч мастацтва БССР.

га, рэалістычнага адлюстравання з'яў рэалісцасці.

Другое выступленне ў Маскве, у дзень Усеазабнай алімпіяды мастацтва, творчае спарбоніцтва з лепшымі украінскімі, грузінскімі, армянскімі і іншымі тэатрамі братамі рэспублікі наведвала, што беларускі тэатр правільна роу і развіваецца, перадоўляючы нацыяналістычныя тэндэнцыі, творча фарміруючыся пад уплывам рускага савецкага тэатра, рускай рэалістычнай школы.

Маскоўская тэатральная крытыка адзінадушна адзначыла, што беларускі тэатр паказаў сваё выключнае майстэрства ў распрацоўцы ацтуальнай сучаснай савецкай тэмы (густарка ішла аб спектаклі «Гута»), глыбока, арганічнае адчуванне літаратурнага матэрыяла і праўды жыцця, мастацка-дасканалу аранжыроўку кожнага вобраза і цэласнасць ансамбля. Прызнаўшы, што беларускі тэатр стаіць на правільным шляху сучаснага савецкага тэатра, маскоўская крытыка ў той-жа час перасцяргае тэатр ад магчымых ухіленняў у натуралізм і бытавую ілюстрацыйнасць.

Тэатр улічыў заўвагі маскоўскай крытыкі, і не будзе пераувелічэннем сказаць, што яго выступленне ў 1940 годзе, на дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве, было сапраўды яскравым дэманстрацыйным перамогай і плённай вынікаў метада сцыялістычнага рэалізму. Партыйнасць, рамантычнае ўхвалыванасць, тыповасць пастаноўкі, характарыстычныя вобразы, вострае адчуванне сучаснасці і глыбокае прыкіненне ў сутнасць з'яў, мастацкае абгульванне і тонкае адчуванне нацыянальных асаблівасцяў—імяна гэтыя якасці былі адзначаны ў спектаклях «Партызаны» і «Хто смецца апошні» К. Крапівы, «Пагібель воўка» Эд. Самуіленка, «Апошні» М. Горькага.

Такім чынам, выключны поспех гастролі тэатра імя Янкі Купалы сёлета ў Маскве не з'яўляецца выпадковым, раптоўным і нечаканым, а ёсць цалкам заканамерная з'ява, якая вынікае з таго, што тэатр наваў за пажыты гады Айчынай вайны і эвакуацыі не страціў набыватага раней, а надворот, увесь час роу і ўдасканальваў сваё майстэрства, следуючы пвердму курсу савецкага тэатра, тэатра вострай ацтуальнай сучаснай тэмы, тэатра высокай ідэйнасці і мастацкай культуры формы.

Што новага ў параўнанні з мінулым знайшла маскоўская тэатральная грамадскасць у гастрольных спектаклях тэатра? Гэта, перш за ўсё, яркае пачуццё савецкага патрыятызма, савецкай ідэйнальнай гордасці і баявы дух у спектаклях «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона.

Еф. Холадаў у артыкуле «Творчая справадача сталіцы» (газета «Гудок» ад 25 ліпеня г. г.) піша: «Заслуга тэатра не толькі ў тым, што ён сцэнічнай моваю пераказаў сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляючы падвигі Канстанціна Заслонава, слаўнага сына беларускага народа, адважнага партызана, арганізатара дыверсій у тыле ворага. Галоўная заслуга тэатра (пастаноўшчык спектакля—засл. арт. БССР К. Саннікаў) у тым, што ён здолеў і сцэнічнай моваю пераказаць сапраўды здзіўляю

М. МОДЭЛЬ

УВАГА ДА МОЛАДЗІ

У Беларускім Дзяржаўным арэна...
Леніна тэатры оперы і балета закончыўся тэатральны сезон.

Гэтыя мадэлі салістаў оперы — П. Ворвудэва, А. Барсуковай, Р. Кіндэль, артыстаў балета Б. Розенблат, Я. Архіпавай, Л. Меншыкавай, Б. Рахманіна і іншых сталі не менш папулярнымі ў глядача, чым імёны некаторых даўно вядомых салістаў тэатра.

Увага тэатра да моладзі дала свае плённыя вынікі.

Самая таленавітая сярод нашай балетнай моладзі салістка Б. Розенблат выступала ў партыі Адыліі — цэнтральнай партыі балета П. Чайкоўскага «Лебядзінае возера» (пастаноўка К. Музера).

Першае знаёмства глядача з артысткай адбылося на спектаклі «Арлекінада» Дрыго ў 1945 г. (пастаноўка лаўрэата Сталінскай прэміі В. Вайнонена). Розенблат выконвала ў «Арлекінадзе» дзве ролі — П'яраты і Каламбыні. Танец салісткі тады вабіў зграбнасцю рухаў, шчырасцю пачуццяў. Але ў той час яшчэ пазва было адзінства характэрнага для выразнай пэтычнай тэмы. Розенблат была ўжо здольная да перадачы хваляючых перажыванняў, але яшчэ была далёка ад выразнага ідэйнага асэнсавання характэрнага вобразна.

Гэта была плённая, але недастаткова смелая крогі на сцэне: чужы змяняльны свет артысткі яшчэ больш глыбока раскрыўся ў балете «Дон Кіхот» у «Малдаўскім танцы» (балетны вечар «Раймонда») і ў пада-трау (танец двух дзяўчат і кавалера) у «Лебядзіным возеры».

На гэтым рэпертуары Б. Розенблат набыла ідэйную і мастацкую сталасць.

Вобраз Адыліі вызначаецца выключнай псіхалагічнай складанасцю і вымагае ад балерыны дасканалай танцавальнай тэхнікі. Адылія — «дэвічка» белага лебедзя Адэты, — з'яўляецца ўвасабленнем дэманічнай зрады, ганарлівасці і жаночай прыналежнасці, хітрасці і какетлівасці, крывадушна і лісіваці.

Перад кожнай балерынай заўсёды ўзнікае пытанне — хто такая Адылія — саўзалежны значыстваў яе бацькі Ротбарта, ці толькі яго ахвяра, якая мімаволі вымушана рабіць агідныя ўчыны.

У Адыліі-Розенблат ёсць ужо асобныя рысы будучага характэрнага вобразна, будучага таму, што гэты вобраз у салісткі яшчэ не да сягнуў дасканаласці, але шляхі, якімі маладая балерына ідзе да мэты, правільныя. Яны даюць нам падставу чакаць поўнай удачи плённых

попукіў Розенблат, якія яна выдзі ў вобразе пад кіраўніцтвам выдатнага майстра класічнага танца З. Васільевай.

У адношэнне ад мінулых вобразаў Розенблат, дзе панавала стыхійнае пачуццё і нястрымны, захапляючы тэмперамент, тут, у вобразе Адыліі пануе напружаная, дапытлівая думка. Адылія-Розенблат выдзі асэнсаваную «ігру» з Зігфрыдам (у добрым выкананні артыста С. Паўлава), імкнучыся зачараваць Зігфрыда сваім характаром і вымушці яго зрадыць светламу пачуццю, якое ўзнікла ў сэрцы юнака да беласнежнага лебедзя.

Тануючы з уласцівай балерыне зграбнасцю, Розенблат ужо даволі выразна выявіла ганарлівасць чорнага лебедзя, але, покуль што, значна менш супрацьпаставіла пачуццё Адыліі, змаганне ў ёй «жанчына-вамп» з шчырым захапленнем чароўным юнаком.

Адылія-Розенблат — прыгожая маладая жанчына, якая здыбна прывабіць романтичнага Зігфрыда, але гэта прывабіць мае яшчэ нейкі «агульна-чалавечы» жаночы рысы і не спалучаецца покуль што з асуджэннем артысткай сваёй гераіні, выкрыццём яе хітрай зрады, якая схавана за знешняй высокароднасцю.

Адылія-Розенблат яшчэ недастаткова падрыхтоўвае нас да ўспрыняцця трагедыі пачуццяў, якія ўзнікаюць у Зігфрыда пад уплывам сустрэч з чорным лебедзем, той трагедыі, што з магутнай сілай раскрыта ў геніяльнай партытуры П. Чайкоўскага.

Б. Розенблат ужо многіх дасягнула ў партыі Адыліі, і самае важнае тут тое, што яна засведчыла сваё творчае права на спэцыяльнае ўвасабленне гэтага вобразна. Мы ўбачым, якія асобныя рысы павінны ў будучым вырасіць ў шматгранны псіхалагічна дасканалы вобраз, які ў агульнай меры аднаўдаў-бы музычнай драматургіі балета Чайкоўскага. Розенблат валодае для гэтага належным талентам, культурай і прафесійным вопытам.

Такім-жа плённым, які і для Рэзенблат мінулае сезон быў і для Я. Архіпавай.

Артыстка з яркім лірычным тэмпераментам, выхаваная беларускага характэрнага вучыльніка Я. Архіпава ўпершыню паказала сваю здольнасць да раскрыцця тонкіх рухаў чалавечай душы ва ўсходнім танцы «Арлекінада» (сюіты з балета «Раймонда»). Гэты сольны танец быў прэзэрвай артысткінай чужасці маладой салісткі балета. Тут вельмі лёгка было падпадаць захапленню экзатычнай Усходу, што вельмі часта бывае з танцам у выкананні эстрадных артыстаў. Але музычная Архіпава здолела ўспрыняць у балете маладая балерына ідзе да мэты, правільныя. Яны даюць нам падставу чакаць поўнай удачи плённых

3. КАСТРЫЦКІ

АБ РЕАЛІЗМЕ І УМОЙНАСЦІ

Калі глядзіш спектаклі беларускіх абласных тэатраў, дык здаецца, што ўсе яны падобны адін да аднаго, асабліва калі пастаноўкі ўжо не першы сезон у рэпертуары. Гэта сведчанне таго, што іншы раз творчыя работнікі абмязва падыходзяць да вырашэння як класічнай, так і савецкай п'есы. Часта рэжысёры і акторы лічаць, што рэалістычны спектаклі заўсёды павінны да дробязей пераймаць жыццё.

Нам здаецца, што падобную небяспеку правільнама адчуў і Гродзенскі абласны драматычны тэатр, які на пачатку свайго існавання перажыў гэтую хваробу, а цяпер усё больш і больш адыходзіць ад яе. Унікаючы старых трапэзнікаў сцэжак, ён імкнецца шукаць сваіх шляхоў. Тэатр у сваёй творчай працы імкнецца авалодаць класічнай спадчынай і глыбей раскрыць савецкую п'есу. Гэта правільна і характэрна для кожнага нашага сучаснага тэатра. Аднак мастацкія сродкі, якімі вырашаюцца гэтыя спектаклі, іншы раз бываюць спрэчнымі, калі не скажаць болей.

Нам давядзецца падаўна пазнаёміцца з двума новымі пастаноўкамі Гродзенскага тэатра «Пашчынны вядзюк» Е. Гальдзіні і «Сын» В. Паштасова, у якіх яскрава выявіліся тыя хібы, якіх зазначалі вышэй. Калі-б гэта быў выпадак толькі з двума спектаклямі, дык магчыма і не варта было гаварыць, але мы ўгледзілі ў гэтым пэўную тэндэнцыю, якая здаецца нам памылковай і мае сваё распаўсюджанне ў некаторых іншых тэатрах.

На першы погляд можа здацца правільным, што п'еса «Пашчынны

ліла танец ад правільнамай «ары-спэцыйнай» палымнасі і выканала яго, як пэтычную мару аб шчасці.

Латышскі танец («Танцы народаў СССР») раскрыў новыя фарбы спадчынага тэмперамента салісткі — яе лёгкую ўспрымальнасць да мяккага юмару, разуменне народных, нацыянальных рысаў гэтага танца.

Выправажэннем мастацкага густу Архіпавай былі спектаклі «Дон Кіхот» і «Лебядзінае возера».

У «Дон Кіхоте», спектаклі са значнымі фармалістычнымі памылкамі, артыстку падсперагала небяспека апынуцца ў палоне стыхій думанай, «балетнай» Іспаніі, растварыцца ў віхры стыхізавамай «Сюжэты» і «Арагонеса». Аднак сведчанне савецкай артысткі і мастацкага чужасця дапамагі Архіпавай пазбаўці гэтай небяспецы.

Партыю сяброўкі гераіні «Дон-Кіхота» Кітэрыі Архіпава выканала, як захапляючае апавяданне дзяўчыны аб радасці, што напачаў яе сэрца, аб нястрыманым імкненні ў сонца, аб басконнай закаханасці ў жыццё.

Асабліва бліжэй душыўнаму свету салісткі з'явіўся балет «Лебядзінае возера».

Архіпава выступала тут у адыліі (пяшчотны, па-дэ-трау танец першага і другога дзяўчат) у танцы лебедзя і двух дзяўчат. Мы ўбачым тут артыстку лірычна і псіхалагічна сталай, найбольш выразна адчулі яе сільнасць да летуценнасці і здыбнасць раскрыцця пачуццяў не толькі ў светлай гаме фарб, але і ў трагічных і элегічных інтанацыях.

Архіпава і яе здольныя сяброўкі, артысткі В. Нікіціна, Л. Меншыкава, Л. Ражапава, Г. Чарнярава і іншыя ў групах і ансамблевых танцах адрабляюць галоўную тэму балета, якая ўвасаблена ў вобразе каралевы лебедзя Адэты — яе тугу і мары аб шчасці, дзюшуўную драму зачаравай дзяўчыны, якая перамагла чары злотага гена Ротбарта.

У выкананні Архіпавай выключную ролю адыгнала яе настаўніца — З. Васільева. Відэма, Архіпава яшчэ далёка ад дасканалага валодання мастацтвам характэрнага. Пачуццё яшчэ даміруе ў яе над думкай, яна яшчэ не адзіла віртуознае тэхнікі класічнага танца. Частам здаецца, што ёй яшчэ нестася лёгкасці ў рухах, што пачуццё маладой балерыны больш тонкі і музычны, чым яна перадае іх у танцы. Гэта значыць, не ўсё, што знаходзіцца ў яе магчыма ўжо раскрыта.

Партыя Адэты, у якой Архіпава выступіць у пачатку будучага сезона, павінна ў творчай біяграфіі маладой балерыны адграць такую-ж ролю, як і Адылія ў жыцці Б. Розенблат. Яна павінна з'явіцца сведчаннем сталасці балерыны.

Малады саліст оперы Н. Ворвудэ, у парушэнне старой традыцыі ўпершыню сустраўся са слукачымі опернымі спектаклямі не ў другарадных «маленькай» ролі. Ён з заха-

пленнем выканаў партыю Эскаміль («Кармэн»). Даброт саліста пазваў паўнасьцю яго прыгожага, мяккага барытона, яркага тэмперамента, выдатнай прыроднай спэцыфічнасці. І разам з тым, у гэтай называвай складанай опернай партыі раскрыліся і істотныя загані, якія перашкаджаюць паспяховаму творчаму росту саліста — неадох вавальнай і спэцыфічнай культуры, імкненне да фарсіравання гуку, паўвага да канцэпцыі, да музычнай фразы і іншае.

Вобразы Кастуса Каліноўскага і Апанаса, у якіх Ворвудэ выступіў, не саздэінічалі хуткаму руху маладога севека наперад не толькі з прычыны недасканаласці ідэйнага зместу вобразаў і вавальных партыі, але ў сувязі з не зусім удамлівай працай самаго саліста над вавальна-спэцыфічнымі вобразам і нядабайнымі адносінамі тэатра да вышук маладога артыста ў адказных партыях.

Аднак і ў гэтых, далёка недасканалых вобразах, асабліва ў вобразе Апанаса, вабіла мастацкага прастата, адсутнасць правільнамай оперных штампаў і ліжымага романтичнага пафосу, сільнасць артыста да спраўданага рэалізма, разуменне ім правільных шляхоў да ўвасаблення вобраза савецкага чалавека на опернай сцэне.

Назвавай сур'ёзна крок у перамаганні сваіх істотных творчых заган Н. Ворвудэ зрабіў у невядмай партыі Мантарона ў оперы «Рыгаледа».

Патрабавальнасць рэжысуры і музычнага кіраўніцтва гэтага спектакля (А. Брон і Б. Мардынаў) станаўца адбілі не толькі на больш зместоўна, чым звычайна, вытлумачэнні цэнтральнага вобраза Рыгаледа (артыст М. Дзянісёў і Н. Сардабаў), але і на эпізодных ралях.

Н. Ворвудэ, спяваючы партыю Мантарона з выключнай сардэчнасцю і значна больш дакладна, чым раней, па музычным малюнку, ўзняў асабістую і грамадскую драму герая да высокага гучання. Слухач оперы, захапляючыся прыгожым спяваннем Ворвудэва, павярнуў і ў прадуру трагічных перажыванняў яго герая.

Партыя Мантарона, больш чым папярэднія вялікія партыі, правільназначна магчымаць дэбюта саліста ў ролі Югенія Анегіна, які абдуццяўца ў новым тэатральным сезоне.

Заслугоўвае ўхвалы ўвага студэнткі беларускай кансерваторыі Раісы Кіндэль.

Заўважыўшы выключнае вавальнае і спэцыфічнае здольнасці, незвычайнай прыгожасці голае Кіндэль, кіраўнікі спектакля «Югенія Анегіна» даверліва паставіліся да юнай спявачкі, якая пры іх дапамозе стварыла сапраўды пэтычную вобраз Вольгі.

Любоў да моладзі, дабрыня адносіны да іх таленту з'яўляюцца сведчаннем большэдушнага прычынаваці і мастацкай чужасці творчых работнікаў тэатра.

Па Савецкай Беларусі

У Інстытуце літаратуры, мовы і мастацтва Інстытут літаратуры, мовы і мастацтва Беларускай Акадэміі навук падрыхтаваў да друку першую частку падручніка — «Гісторыя беларускай літаратуры» для сярэдняй школы.

БІБЛІЯТЭКА УНІВЕРСІТЭТА

Бібліятэка Беларускага Дзяржаўнага Універсітэта — самая вялікая з усіх бібліятэк вышэйшых навучальных устаноў г. Мінска. Ле кніжныя фонды налічваюць больш 100 тысяч томаў твораў класікаў марксізма-ленінізма, грамадска-палітычнай літаратуры, літаратуры па ўсім галінах навугі і падручнікаў.

У бібліятэцы маецца вялікая колькасць дзіцячай літаратуры, камплекты газет і часопісаў.

120 назваў айчынных часопісаў, 50 назваў замежных часопісаў атрымоўвае бібліятэка да пачатку навучальнага года.

Апрача таго, бібліятэка атрымоўвае абавязковыя экзэмпляры ўсіх друкаваных выданняў Савецкага Саюза.

Кожны студэнт універсітэта будзе мець магчымаць карыстацца ўсімі патрэбнымі яму падручнікамі і кніжкамі.

У тых выпадках, калі патрэбная кніга ў бібліятэцы адсутнічае, яе можна будзе вышпісаць з Масквы або Ленінграда па міжбібліятэчнаму абаненту.

Літаратурны вечар

Гэтымі днямі ў Магілёўскім абласным тэатры адбыўся літаратурны вечар, арганізаваны Таваарствам па распаўсюджванню навучальных ведаў.

Акторы абласнога тэатра С. Працякоў, Е. Палосін, В. Ігнацеў, К. Эдзігіна, В. Казакова і інш. чыталі творы членаў Магілёўскай філіі Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.

Актыўна ўдзельнічалі ў вечары (Наш, нар.).

Кампазітар у калгаснікаў

Надаўна ў калгас імя Сталіна, Васілевіцкага раёна, Палескай вобласці, прыязджаў беларускі кампазітар Н. Сакалоўскі. Ён арганізаваў у калгасе хор з 60 чалавек. У хор увайшла лепшыя калгасныя севякі.

Узорныя гурткі Брэсцкага Дома народнай творчасці

Пры Брэсцкім абласным Доме народнай творчасці з лепшых удзельнікаў мастацкай самадзейнасці горада арганізаваны гурткі баяністаў, харавы, драматычны і струнны аркестр.

Гурткі гэтыя часта выступаюць перад працоўнымі горада, выязджаюць у калгасы.

БІБЛІЯТЭКІ-ПЕРАСОЎКІ

Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна на час уборкі ўраджаю і здычы хлеба дзяржавае ўкамплектавала 16 бібліятэк-перасоак.

Кожная бібліятэка налічае ад 20 да 100 кніг і брашураў на розных навуковых і культурных і мастацтвах. Сярод кніг і брашураў: «Наша краіна» Н. Міхайлава, «Як чалавек ператварыў прыроду раслін» А. Малодчыкава, «Утварэнне нябесных цел» В. Варанцова - Венямінава, «Прапаўня слова зьяна Нікілая Пыбіна» Аўдэева, «Хваробы бульбы і спосабы барацьбы з імі» П. Дарожкіна і полы рад цікавых кніг, разлічаных на масавага чытача.

Бібліятэкі накіраваны ў чыровныя куткі, на збожжанарыхтоўчыя пункты вобласці.

Акторы не здалі перадаць недохны п'есы. Назат у такім спектаклі, як «Сын», дзе ўсё дзеянне пабудавана на вострых драматычных сітуацыях, мы заўважаем некаторую прыналежнасць сучаснай тэмы. Канфлікт інжынера Сахарова (арт. Н. Анісімаў) спачатку з жонкай, а потым з Таццянай Барысаўнай ніяк не пераходзіць на ўпраўдпадобнасці. Выканаўца даволі тагоўна праводзіць ролю, калі не лічыць закладу сцэны пакарання Ігара. Саба асуджаецца ў спектаклі памылковасць паводін Сахарова.

Вобраз доктара Сахаравай (арт. М. Кавязіна) больш зместоўны. Усцэне чакання Сахаравы актрыса добра перадала ўнутрана хваляванне жанчыны. Артыстка захапіла глядача лёсам сваёй гераіні, яна выяўляе станаўчыя бакі яе характэру — гордасць і разам з тым горач, сілу волі і пачуццё кахання, настойлівасць і вялікую любоў да сына. Але вобраз збеднены тым, што ён не пахадзіў, разлічан на тое, каб Сахараву глядач шкадаваў. Залішні меладраматызм тут проста недарэчы.

Таццяна Барысаўна (арт. А. Панкрат) — вобраз настолькі забяцтва па аўтарам, што на долю артысткі

насьцю вобраз багатага галандскага купца Філіберта (арт. Ю. Аршынскі). Гэта неспакойны, бурлівы стары, які хоча, як мага выгадней выдзіць замуж сваю дачку. Ён нібы раіцца з глядачом на працягу ўсяго спектакля; праўда, іншы раз актёр пераігравае, захапіўшыся камедыйнасцю вобраза. Мы бачым чалавека хітрага, не пазбаўленага пачуцця гумару і разам з тым чалавека, як гавораць, «разумнага для сябе».

Артыстка Л. Садоўская ў зеніце правільна вырашае вобраз Жалінды, дачкі Філіберта, але ёй не трэба хітрасці падманяць іжынасцю, бо гэтым значна скажэцца прэзэрты чысты характар лірычнай дзяўчыны, якая імат у чым падобна на бацьку.

У спектаклі, як і ў камедыі, Філіберту і яго дачку проціпастаўлены адзінчужы Рыкара і яго дачка Канстанцыя. Для рознастайнасці камедыйных фарб гэтыя дзве фігуры вырашаны ў камедыйна-сатырычным тэмпе. Артысты Я. Кімбэрг (Рыкара) і Е. Бурлакова (Канстанцыя) знайшлі правільны шлях для вырашэння вобразаў. Аднак, нам здаецца, што ў вобразе Рыкара неабходна пазбегнуць аднастайнасці ў паводзінах, інтанацыях, гэтах, каб ён не нагадваў маску ці ляльку, якая басконца паўтарае слова «усё», а жыццё вобраз з пэўным характарам.

Драматург не пашкадаваў фарб для характэрнасці служак Марыяны і Гасконя. Прадстаўнікі демократычнага лагера італьянскага народа заўсёды з асаблівай аскравасцю адзінчужыліся ў творах Гальдзіні. Марыяна вылучаецца знаходлівасцю, вострым розумам і жэстэраўнасцю. Выканаўца яе ролі — А. Зусман артыстка рознабаковая, не пазбаўленая камедыйнага таленту, вырашае вобраз самастойна і пераконаўча. Артысту А. Кузішчыну (Гасконь) нехапае камедыйнай лёгкасці, хоць ас-

ноўныя контуры вобраза вызначаны правільна.

За знешняй романтичнасцю, прыжасцю фарб мастак В. Кухта ўбачыў толькі тэатральна-ўмоўнае вырашэнне, што таксама некалькі супярэчыць усёму стылю спектакля, на якім неглыба не бачыць супрацьпаставі сціб вырашэння яго ва ўмоўным і рэалістычным плане.

Драма «Сын» В. Паштасова сучасная п'еса, напісаная на блізкаму нам тэму фармавання савецкай сям'і, выхавання маладога пакалення. Для рознастайнасці тэматыкі, безумоўна, і гэты твор патрэбны ў рэпертуары абласнога тэатра. Калі ў спектаклях, пастаўленых раней, закралася тэма аднаўлення горада («У адным горадзе» А. Сафаронава), змаганне савецкіх патрыётаў са шкоднай з'явай ніканаклонства перад Захадам («Вялікая сіла» В. Рамашова), дык у «Сыне» ўзнікаецца пытанне ўзаемаадносін бацькоў і дзяцей ва ўмовах савецкага быта. Разам з гэтым у ёй крытыкуюцца і паводзіны лёгкадумных бацькоў і іх адносіны да сямейнага жыцця, у прыватнасці інжынера Сахарова, які несур'ёзна аднесся да жонкі і сына.

Побач з выхваўчым значэннем п'есы, яна мае і рад адмоўных якасцяў, якія значна зніжаюць яе вартасць. Захапіўшыся цікавай тэмай, драматург іншы раз ва ўтоду інтрыгэ забывае на характар герая, падпарадкоўчы яго дзеянне драматычнай сітуацыі, а не ўласцівацам натуры чалавека, якая павінна раскрывацца разішчэм сюжэта, а не ставіцца ў раней надуманым спэцыфічным палажэнні. У кананічныя трохактнік (інжынер Сахарав, яго жонка і палюбоўніца) аўтар уціснуў традыцыйны меладраматычны сюжэт. Пакінутую жонку глядач павінен шкадаваць, а сентыяментальнае каханне Сахарова і Таццяны Барысаўны — асуджаць. Адзіна светлая фігура ў гэтым творы — школьнік Ігар (сын Сахаравых), якому фак-

тычна і прысвечана п'еса, калі меркаваць па назве. Але пастаноўчкі М. Кавязін тэму Ігара ў спектаклі некалькі звыў, выкрэсіўшы сцэну ў школе, дзе больш шырока раскрываецца вобраз Ігара, і ўсё ўвагу тым самым перанёс на сям'ю і бытавыя ўзаемаадносіны персанажаў. Гэтым самым рэжысёр пазбавіў вобраз Ігара некаторай романтичнасці, якая бачыцца за ўсё характэрна для яго. Такім чынам, рэжысёр падманіў тэму фармавання характэра юнака ўмоўна-псіхалагічнымі адносінамі дарослых (Сахарова, Сахаравай і Таццяны Барысаўны). Калі ў папярэднім спектаклі ўмоўнасць выявілася ў форме будовы тэатральнага відэвішча, дык у гэтым яна пераносіцца на прычыны чалавечых ўзаемаадносін, з разлікам, каб меладраматызм круаць людзей, шкадаваць абражаных, захапляцца лёгкім, ружовым, сентыяментальным каханнем.

У наш час жанр меладрамы мае толькі гістарычнае значэнне, бо савецкая рэчаіснасць не дае матэрыяла для меладрамы. Аднак, за апошні час нашы тэатры аддаецца значная даніна меладраматызму. Гэта можна заўважыць і ў спектаклі «Авадзень» у тэатры імя Я. Купала і ў спектаклі «З народам» у тэатры імя Я. Купала, і ў спектаклі «Лісічы», які пастаўлены Гродзенскім тэатрам два гады назад, і ў іншых спектаклях рэспубліканскіх і абласных тэатраў.

Гаворачы аб нашай рэчаіснасці, трэба памятаць, што савецкі мастак павінен адлюстроўваць жыццё ва ўсёй яго паўнаце, знаходзячы ў ім найбольш характэрныя зьявы, не бачыцца супярэчнасцю, якія рухаюць развіццё грамадства. Мастак павінен бачыць мінулае, сучаснае і будучае жыццё, толькі тады ён зможа правільна яго адлюстравать.

У сувязі з гэтым нам хочацца ўспомніць словы вялікага рускага пісьменніка Максіма Горькага, які га-

варыў: «Падначальваючыся прыцягванню двух сіл гісторыі — машынага будучага — людзі прыметна хістаюцца: эмацыянальны пачатак цягне да мінулага, інтэлектуальны — да будучага. Многа і гучна крычаць, але не адчуваюцца спайной узаўвяднасцю ў тым, што рашуча і іррада абраны пазкам вызначаны шлях, хача ён дастаткова вызначаны гісторыяй» («Аб сацыялістычным рэалізме»).

Акторы не здалі перадаць недохны п'есы. Назат у такім спектаклі, як «Сын», дзе ўсё дзеянне пабудавана на вострых драматычных сітуацыях, мы заўважаем некаторую прыналежнасць сучаснай тэмы. Канфлікт інжынера Сахарова (арт. Н. Анісімаў) спачатку з жонкай, а потым з Таццянай Барысаўнай ніяк не пераходзіць на ўпраўдпадобнасці. Выканаўца даволі тагоўна праводзіць ролю, калі не лічыць закладу сцэны пакарання Ігара. Саба асуджаецца ў спектаклі памылковасць паводін Сахарова.

Вобраз доктара Сахаравай (арт. М. Кавязіна) больш зместоўны. Усцэне чакання Сахаравы актрыса добра перадала ўнутрана хваляванне жанчыны. Артыстка захапіла глядача лёсам сваёй гераіні, яна выяўляе станаўчыя бакі яе характэру — гордасць і разам з тым горач, сілу волі і пачуццё кахання, настойлівасць і вялікую любоў да сына. Але вобраз збеднены тым, што ён не пахадзіў, разлічан на тое, каб Сахараву глядач шкадаваў. Залішні меладраматызм тут проста недарэчы.

Таццяна Барысаўна (арт. А. Панкрат) — вобраз настолькі забяцтва па аўтарам, што на долю артысткі

Новыя хранікальныя фільмы

Студыя «Беларусьфільм» выпусціла на экраны тры дакументальныя кіночасопісы. У № 12 рэжысёрам В. Стральным паказана вызваленне Мінска і Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У № 13 — 14 рэжысёрам М. Стальмаковым паказана ўборка ўраджаю, выданне другога тома Твораў І. Сталіна на беларускай мове, выпуск на Гомсельмашы новай малатары МР-1100, Мін